

ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА, ФИЛОСОФИЯ ПРАВА; КОНСТИТУЦИОННОЕ И МУНИЦИПАЛЬНОЕ ПРАВО

UDC 342.4

UN ALT PUNCT DE VEDERE ASUPRA HOTĂRÎRII CURȚII CONSTITUȚIONALE NR. 36 DIN 5 DECEMBRIE 2013

Mihai CORJ,
doctor în drept, conferențiar universitar
decan al facultății de Drept, INED

SUMMARY

In this study promote a different view on the Constitutional Court judgment no. 36 of 5 December 2013 concerning the interpretation of Article 13 para. (1) of the Constitution in conjunction with the Preamble to the Constitution and the Declaration of Independence of the Republic of Moldova. Also relevant and mistake that slipped deliberately into the Declaration of Independence.

Key words: separate opinion, interpreting legislation, the preamble, the Declaration of Independence.

REZUMAT

În acest studiu promovăm un alt punct de vedere asupra hotărârii Curții Constituționale nr. 36 din 5 decembrie 2013 privind interpretarea articolului 13 alin. (1) din Constituție în corelație cu Preambulul Constituției și Declarația de Independență a Republicii Moldova. De asemenea, relevăm și greșeala care s-a strecurat cu bună-știință în Declarația de independență.

Cuvinte-cheie: opinie separată, interpretare, act legislativ, preambulul, Declarația de independență.

*Cel mai mare păcat al oamenilor e frica, spaima de a
privi în față și a recunoaște adevărul.*

(Mihai Eminescu)

Introducere. În Hotărârea Curții Constituționale nr. 36 din 5 decembrie 2013 privind interpretarea articolului 13 alin. (1) din Constituție, vizînd corelația cu preambulul Constituției și Declarația de independență a Republicii Moldova, Curtea, operînd cu precedentul creat, din nou apelează la preambulul Constituției și face un pas mai departe, atribuindu-i Declarației de independență statut de act primar. Această afirmație, în opinia noastră, este una imprecisă, deoarece statutul de act primar îi aparține Declarației de suveranitate. Preluarea noțiunii «bloc de constituționalitate» din doctrina franceză nu este cea mai inspirată idee, deoarece toate actele oficiale ce reglementează raporturi juridice constituționale (de drept constituțional) urmează a fi înglobate în Constituția Republicii Moldova – Legea supremă a societății și a statului. Noi tindem să avem un act oficial suprem în stat, unificat și sistematizat, și nu un «bloc de constituționalitate», alcătuit din cîteva elemente. Atunci, apare întrebarea: cum urmează a fi aplicată dispoziția normei de drept constituțional [1]: *nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică?* În opinia noastră, atît prevederile Declarației de suveranitate, cît și cele ale Declarației de independență trebuiau să fie parte componentă a

preambulului Constituției Republicii Moldova, iar acestuia, prin statuare expresă în Constituție, să i se atribuie statut de element original, intangibil și imuabil al Constituției.

Scopul studiului. Curtea Constituțională, prin adoptarea HCC nr. 36 din 5 decembrie 2013 (*de ziua Constituției lui Iosif Vissarionovici Stalin (Djugașvili)* – «tătuca popoarelor»), a dispus că Declarația de independență face corp comun cu Constituția și, astfel, Curtea și-a depășit competența. Înalta Curtea face o ingerință în activitatea Parlamentului, deoarece numai legiuitorul și suveranul pot dispune incorporarea Declarației de independență în Constituție, respectînd unele rigori impuse de aceasta. Statuările Curții la § 79-81 din hotărîre [2] ar fi unele convingătoare numai dacă preambulul Constituției Republicii Moldova ar fi fost recunoscut în ordinea juridică internă ca parte a Legii supreme, ce are un caracter normativ și nu unul pur declarativ. De asemenea, menționăm că preambulul conține și unele sintagme invocate, de altfel, de către Înalta Curte în § 80, precum «constituirea statalității poporului moldovenesc» și «satisfacerea intereselor cetățenilor de altă origine etnică, care împreună cu moldovenii». Astfel, preambulul conține unele prevederi care reconfirmă faptul că în studiul științelor istorice ceva e putred în acest domeniu.

Discuții și rezultate științifice. Pentru claritate, menționăm că noi suntem întru totul de acord cu necesitatea indiscutabilă de a încorpora Declarația de independență în

preambulul Constituției, acordându-i acestuia un *caracter de normativitate*, ba mai mult, de a include și Declarația de suveranitate în preambul, *deoarece acest act stă la temelie formării noului stat și servește drept bază pentru elaborarea noii Constituții* (prin Declarația de independență s-a finalizat procesul de constituire a noului stat – Republica Moldova). Deci, prescripțiile Curții de la § 47-50 sunt lacunare, deoarece primatul actului de constituire a noii statalități aparține *Declarației de suveranitate*. Prin urmare, drept certificat de naștere **al Republicii Moldova servește blocul actelor de identitate**, precum: **Declarația de suveranitate, Decretul cu privire la puterea de stat și Declarația de independență**. Acestea trebuie să fie parte nu a «blocului de constituționalitate», ci a preambulului însuși al Constituției.

Reiterăm, preambulul Constituției în ordinea juridică internă existentă actualmente nu are valoare juridică, deci cele invocate de Curte la § 51-53, 79-82 nu au suport juridic.

În § 83-84 Curtea se referă la conținutul Declarației de independență, și nu la forma prin care aceasta a fost adoptată. În cazul când Declarația de independență ar fi fost adoptată printr-o lege constituțională și nu una organică (de altfel, o asemenea clasificare nici nu exista la momentul adoptării), și prin abuzul legiuitorului aceasta nu și-ar fi găsit reflectare în preambulul Constituției, atunci decizia *Înaltei Curți* de incorporare a ei în Constituție, instituind blocul de constituționalitate, ar fi fost una judicioasă, deoarece, indiferent de opiniile politice ale deputaților și de toate eventualele invocări precum că orice mandat imperativ este nul, *legiuitorul trebuie să asigure și să garanteze efectiv existența principiului continuității (puterii de stat)*.

De asemenea, în cazul în care în Declarația de independență ar fi existat o clauză expresă prin care legiuitorul ar fi statuat că Declarația de independență urmează să fie parte integrantă a Constituției cu încorporarea ei în preambul, hotărîrea Curții ar fi fost una întemeiată și judicioasă, însă în situația dată este o decizie pur politică.

Așadar, regretăm că actele de identificare a noului subiect de drept internațional public – Republica Moldova, nu-și găsesc reflectare în preambulul Constituției. Curtea Constituțională își stabilește singură competența, însă aceasta nu trebuie să-și aroge unele prerogative improprii și să substituie legiuitorul, îndeosebi *poporul* care este suveranul, deci deținătorul primar al puterii (vezi: Declarația de suveranitate, Decretul cu privire la puterea de stat, Constituția) și care delegează această putere unor reprezentanți și autorități pentru asigurarea și garantarea principiului continuității. Deci poporul poate interveni și tranșa orice chestiune (cu unele excepții) de interes național, iar aceasta se soluționează pe cale referendară. Altă problemă este subiectul scos la referendum, întrucât dacă este vorba despre o problemă pur științifică, precum este în cazul dat, denumirea literară a limbii vorbite în acest areal, referendumul este neavenit.

Totodată, menționăm că nici Legea nr. 3465-XI din 01.09.1989 cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe

teritoriul Republicii Moldova și nici Constituția Republicii Moldova nu reglementează folosirea limbilor în relațiile dintre persoane (interpersonale).

Studiind foarte atent prevederile Declarației de independență, observăm că în alineatul respectiv «REAMINTIND că în ultimii ani mișcarea democratică de eliberare națională a populației din Republica Moldova și-a reafirmat aspirațiile de libertate, independență și unitate națională, exprimate prin documentele finale ale Marilor Adunări Naționale de la Chișinău din 27 august 1989, 16 decembrie 1990 și 27 august 1991, **prin legile și hotărîrile Parlamentului Republicii Moldova privind decretarea limbii române ca limbă de stat și reintroducerea alfabetului latin, din 31 august 1989**, drapelul de stat, din 27 aprilie 1990, stema de stat, din 3 noiembrie 1990, și schimbarea denumirii oficiale a statului, din 23 mai 1991;» s-a strecurat o eroare.

Actualmente Curtea în § 107-108 s-a axat mai cu seamă pe următoarea statuare din Declarația de independență: «... **prin legile și hotărîrile Parlamentului Republicii Moldova privind decretarea limbii române ca limbă de stat și reintroducerea alfabetului latin, din 31 august 1989**», care, conform afirmațiilor Curții, fac parte din «blocul de constituționalitate».

În toate actele legislative cu privire la limba de stat și reintroducerea alfabetului latin, la care face trimitere Declarația de independență, deci în acele acte oficiale din 31 august 1989 ce au precedat Declarația de independență, ba mai mult, și în acele din 1 septembrie 1989, nu este expres statuat faptul decretării **limbii române** ca limbă de stat, din contra în actele de referință este relevat faptul că limba moldovenească este decretată ca limbă de stat care funcționează pe baza grafiei latine. Această neconcordanță trezește multe semne de întrebare: **La adoptarea Declarației de independență într-adevăr s-a dorit ca prin mincună să fie confirmat un adevăr științific indiscutabil?** Oare chiar a fost necesar să urmărim îndemnul lui Niccolo Machiavelli *scopul scuză mijloacele?* Cum poți să-ți fundamentezi aspirațiile nobile pe minciună, că doar în actele legislative citate în Declarația de independență este consacrată sintagma «limba moldovenească», și nu «limba română»?

Totodată, în numele adevărului științific, menționăm că în cadrul Marii Adunări Naționale de la tribuna centrală într-adevăr a fost auzită sintagma «**introducerea limbii moldovenești idem română**». Astfel, constatăm că afit forma, cât și conținutul Declarației de independență conțin unele carențe. De asemenea, nu știm de ce în Declarația de independență nu a fost reiterată clauza din Declarația de suveranitate «**Prezenta Declarație servește drept bază pentru elaborarea noii Constituții a Republicii Moldova**» cu completarea acestui text cu sintagma «*iar textul Declarației urmează a fi încorporat în preambulul acesteia*».

Lucrurile și faptele, actele la care facem referință nu trebuie interpretate extensiv și abuziv, iar conținutul acestora ce ține de substanța problemei abordate urmează a fi relevat

întocmai. Oricine poate greși. E mai greu să recunoaștem acest fapt. Deci, observăm că la adoptarea Declarației de independență, contrar prevederilor legale la care se face trimitere (*prin legile și hotărârile Parlamentului Republicii Moldova* privind decretarea limbii române ca limbă de stat și reintroducerea alfabetului latin (din 31 august 1989)), în care se constată faptul decretării limbii române ca limbă de stat și actele legislative supra, în care legiuitorul a statuat expres faptul decretării limbii moldovenești ca limbă de stat, a fost admisă o inadvertență. Cu tot respectul pentru deputații care au votat Declarația de independență, este limpede că pînă în prezent nimeni, sau aproape nimeni, nu s-a încumetat să studieze conținutul actelor legislative pe care se sprijină Declarația [3] și corelarea textului ei cu textul primar citat în Declarația de independență, nici chiar în cazul «restabilirii semnăturilor», unde erau omniprezenți deputații din legislatura a XII-a și a XVIII-a. Credem că toți au fost preocupați, îndeosebi, de forma și nu de conținutul actului (Declarației de independență). Cum poți să pui la temelie dorința, aspirația nobile, și nu realitatea complexă? Dacă Declarația de independență se bazează pe unele acte legislative, nicidecum nu poți invoca aspirațiile în locul statuărilor legale. *Dura lex, sed lex*.

Astfel, consultînd prevederile actelor legislative invocate în Declarație, ca suport juridic, constatăm că legiuitorul a statuat expres faptul decretării limbii moldovenești ca limbă de stat și reintroducerea alfabetului latin (din 31 august 1989). Deci, în situația dată, **în Declarație s-a strecurat o greșeală**, deoarece în nici un act legislativ enumerat supra nu se vorbește despre decretarea limbii române ca limbă de stat, ci numai despre decretarea limbii moldovenești ca limbă de stat și reintroducerea alfabetului latin.

Totuși, remarcăm unele momente ce își găsesc reflectare în legislația lingvistică.

Legea cu privire la revenirea limbii moldovenești la grafia latină [4] dispune trecerea limbii moldovenești, idiom de origine și structură romanică, la grafia latină, care se bazează pe caracterul adecvat, recunoscut de știință, al alfabetului latin pentru fonetica și gramatica acestui idiom, pe propunerile cetățenilor republicii, și are menirea de a contribui la lichidarea deformărilor ce s-au produs în limbă în virtutea unui șir de cauze obiective și subiective, la ridicarea nivelului de cultură lingvistică al poporului moldovenesc, a rolului factorilor de ordin științific, etico-moral, cultural, psihologo-didactic și social în dezvoltarea limbii moldovenești.

În Hotărîrea Sovietului Suprem (Parlamentului) nr. 3463-XI din 31.08.1989 despre modul de punere în aplicare a Legii RSS Moldovenești cu privire la revenirea limbii moldovenești la grafia latină, de asemenea, nu atestăm nici un cuvînt despre limba română.

Prin Legeanr. 3464-XI din 31.08.1989 cu privire la statutul limbii de stat a RSS Moldovenești (lege constituțională) s-a completat Constituția (Legea Fundamentală) a RSS Moldovenești cu articolul 701, avînd următorul conținut:

Art. 701. Limba de stat a Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești este limba moldovenească. Limba de stat este folosită în viața politică, economică, socială și culturală și funcționează pe baza grafiei latine...

Totodată, dorim să precizăm că, în preambulul Legii nr. 3465-XI din 01.09.1989 cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul RSS Moldovenești, este statuat că declararea prin Constituția (Legea Fundamentală) a Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești a statutului limbii moldovenești ca limbă de stat are menirea să contribuie la realizarea suveranității depline a republicii și la crearea garanțiilor necesare pentru folosirea ei plenară în toate sferile vieții politice, economice, sociale și culturale. RSS Moldovenească sprijină aspirația moldovenilor care locuiesc peste hotarele republicii, iar **ținînd cont de identitatea lingvistică moldo-română realmente existentă** - și a românilor care locuiesc pe teritoriul Uniunii RSS, de a-și face studiile și de a-și satisface necesitățile culturale în limba maternă. În conformitate cu Constituția RSS Moldovenești (de altfel, în vigoare pînă la abrogarea expresă a acesteia la 27.08.1994), limba de stat a RSS Moldovenești este limba moldovenească, care funcționează pe baza grafiei latine. Deci, menționăm că în aceeași Lege nr.3465-XI se **decretează statutul identic al limbii moldovenești cu cel al limbii române**, însă nici chiar în această lege nu este invocată decretarea limbii române drept limbă de stat.

În HP (Hotărîrea Sovietului Suprem) nr. 3466-XI din 01.09.1989 despre modul de punere în aplicare a Legii RSS Moldovenești cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul RSS Moldovenești, de asemenea, nu este atestată sintagma «limba română».

În HP nr. 3467-XI din 01.09.1989 cu privire la proiectul Programului complex de stat pentru asigurarea funcționării limbilor vorbite pe teritoriul RSS Moldovenești, de asemenea, nu este atestată sintagma «limba română».

În anul 1989, după părerea noastră, s-a putut reveni – fie și parțial – la adevăr, prin revenire la alfabetul latin. Istoricele acte legislative din august și septembrie 1989, pe care nimeni niciodată nu le va putea uita – privind limba de stat și revenirea la grafia latină – au anticipat suveranitatea și independența noastră de «imperiu răului». Aceste acte oficiale stipulează că «limba moldovenească» este identică cu «limba română». Din păcate, cînd s-a adoptat Constituția Republicii Moldova s-a făcut un pas înapoi în raport și cu aceste acte normative, adoptate, totuși, cînd destinul nostru încă mai era hotărît de străini.

Dorința este mare, însă într-un stat de drept, legislația în vigoare trebuie respectată de către toți subiecții dreptului.

Astfel, sintagma «limbă română» introdusă în Declarația de independență nu are nici un suport juridic, după cum greșit este invocat afît în Declarația de independență, cît și în hotărîrea Înaltei Curți. Adevărul științific nu poate fi construit pe minciună, deoarece este cert că limba moldovenească este identică cu limba română. Ceea ce deranjează este faptul că în Declarația

de independență este inclusă sintagma «limba română» în loc de «limba moldovenească», făcându-se trimitere la acte legislative, în care, dimpotrivă, e statuată expres sintagma «limba moldovenească».

O decizie este temeinică atunci când este bazată pe adevăr, iar acest adevăr a fost împărțit între părțile ce pretind că-l dețin. O decizie nu poate fi considerată legală, judicioasă dacă are la bază neadăvăruri, în aspect juridic, precum ar fi în cazul nostru când s-a afirmat că în actele legislative enumerate în Declarația de independență este prevăzut că limba română a fost decretată limbă de stat. În actele la care face trimitere Declarația de independență este fixat expres faptul că limba moldovenească este declarată limbă de stat, iar scrisul nostru revine la alfabetul latin. Deci, **acesta este adevărul**. Considerăm că, la adoptarea Declarației de independență redacțional a fost comisă, cu bună-știință, o eroare. Așadar, enorma dorință de a decreta limba română limbă de stat a fost una foarte emotivă, dar, după cum vedem, nu a avut nici un suport juridic.

Dispozițiile Curții din § 48 sunt imprecise, deoarece statalitatea Republicii Moldova a fost proclamată solemn la 23 iunie 1990 prin Declarația de suveranitate. Astfel, Republica Moldova este un stat suveran, iar Constituția din 15 aprilie 1978 (fiind amendată prin art. 701 prin care a fost introdusă limba de stat a RSSM – limba moldovenească), cu modificările și completările ulterioare, a fost abrogată expres abia la 27 august 1994, astfel fiind abrogat și art. 701 introdus prin Legea constituțională nr. 3464-XI din 31.08.1989 cu privire la statutul limbii de stat. Legea din 1 septembrie 1989 cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova actualmente poate fi amendată, exceptând prevederile statuate de legiuitorul constituant la art. VII alin. (2) care sunt caduce, dar în coroborare cu dispozițiile art.13, care poate fi amendat în temeiul art.75, 141-143 din Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994.

Deci, revenind la argumentele expuse supra, susținem că **în sistemul dreptului național existent preambulul nu are putere juridică și nu face parte din conținutul normativ al actului**.

Prin urmare, Curtea Constituțională, în ordinea juridică existentă nu poate să-și fundamenteze deciziile pe conținutul preambulului din Constituție, mai mult, să invoce prevalarea acestuia asupra textului Constituției. De asemenea, încorporarea de către Curte a Declarației de independență în blocul de constituționalitate, sau mai exact în Constituție, nu este una judicioasă, deoarece acest drept derivat îi aparține legiuitorului, iar dreptul primar este al suveranului – al poporului moldovenesc. Izvorul principal de drept în RM este actul normativ, deci ceea ce se permite altora, nu este neapărat obligatoriu pentru Curte. Unele state ce cunosc o democrație avansată își pot permite luxul de pionierat și de a institui o jurisprudență mai avansată, deoarece autoritățile respective se bucură de o încredere indiscutabilă în raport cu deciziile luate. Considerăm că în acest areal, când incertitudinea planează deasupra noastră,

deciziile trebuie să fie fundamentate în primul rând pe prevederile naționale, și nu bazate pe analogie etc.

Deci, menționăm că Declarația de independență a fost adoptată printr-o lege și a intrat în vigoare la data de 27 august 1991.

Totodată, menționăm că în temeiul art. 31 alin. (2) din Legea nr. 317-XIII din 13.12.1994 cu privire la Curtea Constituțională și art.4 alin. (2) din Codul jurisdicției constituționale nr. 502-XIII din 16.06.1995, sunt supuse controlului constituționalității numai actele normative adoptate după intrarea în vigoare a Constituției Republicii Moldova - 27 august 1994.

Astfel, conchidem că **actele oficiale adoptate anterior acestei date nu pot fi supuse nici interpretării de către Înalta Curte**.

În aceste condiții ne întrebăm: *cum poate fi supus controlului de constituționalitate sau interpretării un act oficial ce precede această dată?* Răspuns: *Actele oficiale adoptate anterior intrării în vigoare a Constituției (27.08.1994) nu pot fi supuse controlului constituționalității și nici interpretării oficiale*.

Conform art.4 alin. (1) lit. b) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională interpretează Constituția. În temeiul art.6 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională soluționează numai probleme ce țin de competența sa.

În temeiul pct.5 din Declarația de suveranitate (HP nr.148-XII din 23.06.1990), pentru asigurarea garanțiilor social-economice, politice și juridice ale suveranității republicii, Sovietul Suprem al R.S.S. Moldova stabilește: «...supremația Constituției și a legilor R.S.S. Moldova pe întreg teritoriul ei...», iar la pct.13 e statuat expres faptul că *prezenta Declarație servește drept bază pentru elaborarea noii Constituții a R.S.S. Moldova...*

De altfel, în următoarele paragrafe, de asemenea, ne vom referi la unele momente ce au tangență cu subiectul abordat.

§1. În situația creată, când Curtea și-a extins arealul ei de activitate, aceasta de asemenea urmează să-și revizuiască propria decizie privind controlul constituționalității Decretului nr. 376-V din 24 iunie 2010 privind declararea zilei de 28 iunie 1940 zi a ocupației sovietice.

Totodată, nu trebuie neglijat faptul că normele primare de drept sunt edictate de către legiuitor. Deci, numai dacă Parlamentul va declara ziua de 28 iunie 1940 zi a ocupației sovietice, atunci Curtea va putea reveni și asupra decretului respectiv și, printr-o nouă hotărîre, să fie recunoscut constituțional decretul președintelui în problema dată. O decizie în acest sens poate fi dată de Curte, invocînd modificarea propriei jurisprudențe și a legislației și a faptul că au apărut noi împrejurări, necunoscute la data pronunțării hotărîrii, dacă aceste împrejurări sunt de natură să schimbe esențial hotărîrea. De regulă, Curtea acționează numai la sesizare, însă prin decizie ea poate reveni în anumite situații și condiții asupra propriilor decizii. Actualmente, conform noii jurisprudențe instituite de Curte, pot fi invocate atît

dispozițiile HP nr.149-XII din 23.06.1990, cât și cele inserate în Declarația de independență: «Subliniind că fără consultarea populației din Basarabia... ocupate prin forță la 28 iunie 1940... cere... *încetarea stării ilegale de ocupație a acesteia și să retragă trupele sovietice de pe teritoriul național al Republicii Moldova*».

§2. Restabilirea Declarației de independență în modul cum s-a produs a fost o farsă politică, care nu are nici un suport legal. Această acțiune de piar politic, promovată de Asociația «Palamentul '90» cu susținerea unor exponenți ai arenei politice, fără pregătire necesară în domeniul dreptului, și a legiuitorului de legislatură a XVIII-a, au demonstrat lumii întregi că asupra declarației se poate reveni. **La ce bun trebuie să restabilești ceva ce există de facto și de jure?** Cu totul altă problemă este că pentru istorie ar fi bine să existe o copie semnată și de deputații care au votat-o.

Așadar, atunci când *Declarația de independență*, fiind un act oficial, există în original publicată pe suport pe hîrtie în Monitorul Oficial nr. 11-12 din 30.12.1991, art.103; 118 și în versiune electronică pe site-ul www.justice.md, ce a însemnat toată această «bufonadă»? Nimic mai mult, decât un «show politic» de prost gust.

Restabilirea unui act politico-juridic, precum este Declarația de independență, analogic procedurii de reconstituire statuată în legislația procesual civilă, este neavenită. Declarația de independență a Republicii Moldova a fost aprobată prin Legea nr. 691-XII din 27.08.1991. Statul are obligația de a publică toate legile și alte acte normative. Reamintim că orice act oficial publicat după 23 iunie 1990 (data adoptării Declarației de suveranitate) urmează a fi publicat pe site-ul oficial al Guvernului, mai corect pe site-ul www.justice.md.

Această acțiune de piar de restabilire a unor semnături urma să fie efectuată în cu totul altă modalitate și nicidecum nu într-o ședință a Parlamentului de legislatură a XVIII-a, soldată cu adoptarea unei hotărîri (HP nr.66 din 23.04.2010) prin care se confirmă semnăturile unor foști deputați.

Totodată, menționăm că persoanele ce au distrus Declarația de independență în cadrul evenimentelor din 7 aprilie 2009 trebuie neapărat să suporte consecințele legii penale.

În concluzie, revenind la hotărîrea Curții, conchidem că preambulul are o valoare simbolică enormă, însă conținutul acestuia în temeiul prevederilor legale, actualmente în vigoare, este unul pur declarativ, deoarece nu face parte din conținutul normativ al actului, fapt de altfel expres stipulat în aceeași legislație, **de aceea textul inserat în preambul nu poate prevala asupra textului propriu-zis al Constituției.**

Actele primare ce confirmă constituirea Republicii Moldova ca stat sunt: Declarația de suveranitate din 23 iunie 1990, Decretul cu privire la puterea de stat din 27 iulie 1990 și Declarația de independență din 27 august 1991. Urmare a adoptării de către legiuitor a acestor acte legislative a fost posibilă adoptarea la 29 iulie 1994 a Constituției Republicii Moldova.

Așadar, care este raportul dintre suveranitatea statului și independența acestuia? Suveranitatea o dată recunoscută este un garant al independenței. Deci, independența este un criteriu al suveranității.

Astfel, conchidem că blocul de identitate al Republicii Moldova este constituit din actele oficiale relevate supra.

Reconfirmăm opinia noastră că atât prevederile *Declarației de suveranitate*, cât și cele ale *Declarației de independență* trebuiau să fie parte componentă a preambulului Constituției Republicii Moldova, iar acestuia, prin statuarea expresă în Constituție, să i se atribuie statut de element original, intangibil și imuabil al Constituției, însă acest lucru urmează a fi efectuat pe cale referendară sau parlamentară, și nicidecum nu pe cale jurisdicțională.

De asemenea, constatăm că **în Declarația de independență s-a strecurat o greșală**, deoarece în nici un act legislativ enumerat în ea nu se vorbește despre decretarea limbii române ca limbă de stat, ci numai despre decretarea limbii moldovenești ca limbă de stat și reintroducerea alfabetului latin.

Astfel, nu întotdeauna trebuie acceptat ca axiomă ceea ce mai poate fi supus verificării.

Deci, dacă o ținem tot așa în spiritul HCC nr. 4/2013 și nr. 36/2013, fără doar și poate că, explorînd și expoatînd preambulul Constituției, vom putea scoate în evidență și alte aspecte ale unor probleme, de asemenea foarte sensibile, precum: «Avînd în vedere **continuitatea statalității poporului moldovenesc** în contextul istoric și etnic al devenirii lui ca națiune» și, respectiv, «Năzuind spre satisfacerea intereselor **cetățenilor de altă origine etnică, care împreună cu moldovenii constituie poporul Republicii Moldova**».

Așadar, în acest sens, conchidem că Curtea Constituțională nu trebuia s-ă deschidă cutia Pandorei, inițial la 22 aprilie 2013, prin invocarea preambulului Constituției și statuarea de către Înalta Curte a faptului prevalării dispozițiilor acestuia asupra textului Constituției. De asemenea, menționăm că, reiterarea semnificației preambulului Constituției în hotărîrea Curții nr. 36/2013 și acceptarea punctului de pornire din textul acestuia pentru a crea un liant cu Declarația de independență va deveni una «*cu efect de bumerang*».

Concluzii. În lumina celor expuse supra, în situația creată, constatăm că Curtea Constituțională modifică propria sa practică jurisdicțională și reconfirmă instituirea unui precedent periculos care, de altfel, va putea fi invocat în fața Înaltei Curți de către subiecții abilitați cu dreptul de sesizare a acesteia, ca părți într-un proces constituțional.

Referințe bibliografice

1. Art. 7 din Constituția Republicii Moldova.
2. Hotărîrea Curții Constituționale nr. 36 din 5 decembrie 2013.
3. Declarația de independență a Republicii Moldova.
4. Legea nr. 3462-XI din 31.08.1989 cu privirea la revenirea limbii moldovenești la grafia latină.